

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

HE 171/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi, kirjallinen lausunto 8.11.2018

Suomen Vanhempainliitto kiittää asiantuntijapyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Suomen Vanhempainliitto pitää toisen asteen opintotukeen esitettyjä muutoksia oikeasuuntaisina, mutta riittämättöminä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen alle 20-vuotias pienituloisen perheen opiskelija olisi oikeutettu oppimateriaalilisään, jonka määrä olisi 46,80 euroa kuukaudessa. Se maksettaisiin osana opintorahaa kuukausittain. Toisen asteen opinnot aloitetaan yleensä 16 -vuotiaana. Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että myös alle 17 -vuotiaat, opintorahan ulkopuolelle jäävät pienituloisten perheiden opiskelijat voivat saada oppimateriaalilisää. Oppimateriaalisä säädetäisiin toimeentulotukilaissa etuoikeutetuksi tuloksi, jolloin se ei vähentäisi toimeentulotukea saavalle perheelle maksettavaa perustoimeentulotukea, mitä Vanhempainliitto pitää tärkeänä.

Toisen asteen koulutuksessa opetus ja ohjaus ovat maksuttomia, mutta oppikirjat ja opiskelumateriaalit, kannettava tietokone, laskimet ja ohjelmistolisenssit, koulumatkakustannukset, lukiossa ylioppilastutkinnosta aiheutuvat kustannukset sekä ammatillisessa koulutuksessa työkalut ja henkilökohtaiset varusteet tuovat opiskelijoille ja heidän perheilleen mittavia kustannuksia. Opetushallituksen selvityksen mukaan lukioaikaiset oppikirja- ja opiskelumateriaalikustannukset ovat keskimäärin 2180 euroa. Opetushallituksen selvityksen mukaan ammatillisen koulutuksen kustannukset olisivat opiskelijalle keskimäärin 334 euroa, mutta kustannukset vaihtelevat suuresti opiskeltavan alan mukaan.

Toisen asteen opiskeluista aiheutuvilla kustannuksilla on vaikutusta nuorten koulutusvalintoihin. Nuorisobarometri 2017:n mukaan 17 % vastaajista on karsinut opiskeluvaihtoehtojaan rahan puutteen vuoksi – niistä vastaajista, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa peräti 42 %:lla rahanpuute on kaventanut opiskeluvaihtoehtoja. Joka kymmenes koulutuksen keskeyttänyt kertoo keskeyttäneensä koulutuksen rahanpuutteen vuoksi. Nuoren ei tule joutua valitsemaan toisen asteen koulutuspaikkaa sen mukaan, mihin hänellä ja hänen perheellään on varaa. 15-vuotiaan ei tule luopua unelmistaan.

Toisen asteen koulutuksen kustannuksia on vaikea arvioida etukäteen, ja niiden suuruus voi tulla opiskelijoille ja heidän perheilleen yllätyksenä. Oppikirjoista ja -materiaaleista aiheutuneet kustannukset jakautuvat opintojen aikana epätasaisesti painottuen usein opintojen ja lukuvuoden alkuun. Tähän hallituksen esittämä kuukausittain maksettava oppimateriaalisä ei tuo helpotusta. Lisäksi oppilaitosverkoston harventuessa yhä useampi alaikäinen toisen asteen opiskelija asuu itsenäisesti toisella paikkakunnalla. Vaikka alle 18-vuotias kuuluu lain mukaan elatusvelvollisuuden piiriin, huoltajien mahdollisuudet tukea toisella paikkakunnalla asuvaa lastaan vaihtelevat suuresti.

Suomi erottuu toisen asteen opiskelun maksuttomuuden ja opintotuen suhteen muista Pohjoismaista. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa toisen asteen opiskelijat eivät maksa oppikirjoista tai oppimateriaaleista. Toisen asteen opintotuki on niissä tasoltaan korkeampaa eikä opintolainaa myönnetä lainkaan alaikäisille.

Suomen Vanhempainliitto katsoo, että myöskään Suomessa toisen asteen opintoja ei pitäisi joutua rahoittamaan opintolainalla.

Hallituksen esityksen mukaan oppimateriaalisia kattaisi vähintään puolet lukion kustannuksista ja kaikki oppimateriaalikustannukset ammatillisessa koulutuksessa. Oppimateriaalisia ei siten korjaa korkeista opiskelun kustannuksista aiheutuvaa ongelmaa kokonaisuudessaan. Opiskelijoiden elämäntilanteet ovat erilaisia, ja opintotuen tulisi joustaa opiskelijan todellisen elämäntilanteen mukaan. Toisen asteen opiskelijoiden toimeentuloa ja etuuksia tulisi tarkastella kokonaisuutena.

Suomen Vanhempainliitto on ollut mukana käynnistämässä kansalaisaloitetta aidosti maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta. Aloite on etenemässä eduskunnan käsittelyyn. Hallituksen esitys opintotukilain muuttamisesta ei saa vaikuttaa kansalaisaloitteen käsittelyyn. Hallituksen tulee jatkaa niiden mallien selvittelyä, jolla aidosti maksuton toisen asteen koulutus saadaan toteutettua.

Helsingissä, 6.11.2018

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Ulla Siimes

Toiminnanjohtaja

Tuija Metso

Erityisasiantuntija